

Tabel 2 : Algemene beschouwingen voor kankerpatiënten tijdens de COVID-19 pandemie

Wat is een coronavirus en wat is COVID-19

Coronavirussen zijn een familie van virussen die een verkoudheid kunnen veroorzaken. Soms kunnen ze ernstigere ademhalingsziektes zoals een Severe Acute Respiratory Syndrome of ernstig acuut ademhalingsyndroom (SARS) of een Midden-Oosten ademhalingsyndroom veroorzaken.

COVID-18 is een ziekte gelinkt aan het nieuwe beta-coronavirus genaamd ernstig acuut ademhalingsyndroom Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) dat voor het eerst in China in December 2019 werd gerapporteerd. Het is een RNA virus, hoogst infectieus en met een hoger risico op overlijden dan influenza en H1N1 virussen.

De Algemeen Directeur van de Wereld Gezondheid Organisatie (WHO) riep op 11 maart 2020 COVID-19 tot een wereldwijde pandemie uit.

Wat is een Pandemie?

Een pandemie is een infectie die zich over verschillende landen en continenten heeft verspreid en die gewoonlijk een groot aantal mensen aantast. Op dit ogenblik van schrijven zijn reeds 209 landen en territoria over de hele wereld met meer dan 1.563.000 mensen aangetast en heeft de ziekte al meer dan 91.830 overlijdens veroorzaakt. Op dit moment zijn Italië, Spanje, USA, Frankrijk, China en Iran de landen die de hoogste aantallen van overlijdens hebben gemeld.

Heb ik een groot risico om zwaar ziek te worden als ik besmet word door COVID-19?

In het algemeen verspreid COVID-19 zich op een gelijkaardige manier als een gewone verkoudheid of een griepvirus. De meeste personen die in contact komen of besmet geraken krijgen enkel lichte tot matige symptomen. Matige symptomen kunnen over het algemeen thuis behandeld worden zoals bij een verkoudheid of de griep.

Echter, zoals bij andere coronavirussen, kan een infectie in sommige gevallen toch leiden tot een belangrijke virale longontsteking (pneumonie) of ernstige ademhalingsstoornissen en uitzonderlijk kunnen deze fataal zijn.

Wie heeft een groter risico op een belangrijke longontsteking? Het ik een hoger risico gezien ik een kankerpatiënt ben?

Ernstige vormen van ontstekingen van de luchtwegen worden voornamelijk gezien bij ouderen, bij personen met een verminderde immuniteit en bij patiënten met belangrijke co-morbiditeit (kanker, suikerziekte, long- en hartziekten, nierfalen, auto-immuun ziektes, orgaantransplantatie, immunosuppressieve patiënten) of tijdens de zwangerschap.

Omwille van deze redenen moeten de voorschriften om een infectie te vermijden absoluut strikt gevolgd worden door patiënten met kanker.

Inderdaad, ondanks de geringe beschikbare evidentie die een harde conclusie mogelijk zouden maken, hebben twee rapporten uit China toch in de verf gezet dat patiënten met kanker een hoger risico hebben op het ontwikkelen van een SARS-CoV-2 infectie en een hoger risico op een verblijf op intensieve zorgen alsook op een fatale afloop.

Dit zou mogelijks kunnen uitgelegd worden door het feit dat patiënten met kanker een verlaagde

weerstand hebben door de ziekte zelf, door post-operatieve complicaties, door het immuno-suppressief effect van de behandelingen (chemotherapie, cortisone, bestraling, transplantatie), door een verzwakte algemene toestand, malnutritie en/of cachexie.

Echter, de graad van verminderde weerstand of immuniteit is variabel en hangt ook af van de fitheid van de patiënt, het type behandeling die ondergaan werd, het tijdsverloop sinds de laatste behandeling, de aanwezigheid van hematologische maligniteit, beenmergtransplantatie, de leeftijd van de patiënt en zijn comorbiditeit.

Indien u voor het moment een behandeling voor kanker ondergaat of indien u in het verleden daarvoor werd behandeld, dan kan u zeker uw behandelende arts of het medisch centrum contacteren om te vragen naar uw algemeen risico op een COVID-19 infectie.

Hoe verspreid het SARS-CoV-2 virus zich?

SARS-CoV-2 is een virus dat zich voornamelijk verspreidt in de lucht en van persoon op persoon wanneer men praat met een besmet persoon, hoest of niest. Het virus verspreidt zich ook via druppeltjes vanuit de luchtwegen van een besmet persoon en kan zo de ogen, neus of de mond van een ander persoon bereiken indien deze zich op korte afstand van de patiënt bevindt (binnen de 2 meter).

Anderzijds kunnen deze kleine druppeltjes vallen op oppervlaktes in de buurt. Wanneer een persoon iets aanraakt dat besmet is met deze druppeltjes dan kan hij zichzelf besmetten (door de eigen ogen, neus of mond aan te raken) of een ander persoon (door dicht persoonlijk contact zoals omhelzen of handen schudden) wanneer deze dan op zijn beurt zijn ogen, neus of mond aanraakt.

Wat zijn de symptomen?

De symptomen verschijnen in de meeste gevallen ongeveer 2 tot 14 dagen (gemiddeld 4 dagen) na blootstelling en tonen zich onder de vorm van koorts, hoesten, een loopneus, keelpijn, vermoeidheid, lichaamspijn en losse stoelgang. Een plots geïsoleerd optreden van het verlies van geur en smaak (zelfs in afwezigheid van symptomen ter hoogte van de bovenste luchtwegen) werden ook gerapporteerd, maar zijn eerder zeldzaam.

BELANGRIJK! Er moet onmiddellijk geneeskundig advies gezocht worden invloegende gevallen: hoge koorts (hoger dan 38°C), ademhalingsproblemen, lutttekort, borstpijn, verwardheid, blauwe lippen of aangezicht.

Tabel 3: Hoe kan ik mezelf beschermen? Is er een protocol of een specifieke maatregel die personen met kanker kunnen volgen om een COVID-19 coronavirus infectie te vermijden?

Hoe kan ik mezelf beschermen?

Volg de richtlijnen van je nationale gezondheidsautoriteiten

Primaire preventie: in de afwezigheid van een specifieke behandeling voor COVID19, is de beste manier om zich te beschermen tegen de COVID-19 ziekte er voor te zorgen dat men niet wordt blootgesteld aan het SARS-CoV-2virus.

Primaire preventie kan bereikt worden door sommige strikte hygiëne- en gedragsregels te volgen.

Op dit moment waarop de richtlijnen worden geschreven is het aantal COVID-19 gevallen sterk aan het stijgen. Alhoewel de richtlijnen heel restrictief zijn, stellen we toch voor om de waakzaamheid zo hoog mogelijk te houden en het niveau niet te laten dalen tot de uitbraak spectaculair vermindert en de lokale situatie (in uw omgeving) is verbeterd.

Maatregelen van persoonlijke en leefmilieu hygiëne

Het belang van hygiëne maatregelen werd erkend door alle onderzochte oncologische verenigingen.

De richtlijnen bepalen:

Persoonlijke hygiëne:

- ✓ was je handen vaak met zeep en water en dit voor tenminste 20 seconden (net de tijd om twee keer 'happy birthday to you' volledig te zingen).
- ✓ gebruik een desinfecterende handgel die tenminste een 70% alcohol bevat tot op het moment dat u uw handen met water en zeep kan wassen (indien mogelijk probeer altijd handgel bij u te hebben).
- ✓ Vermijdt uw ogen, neus en mond aan te raken. **Was eerst uw handen!**
- ✓ Hoest en niest in een papieren zakdoek en werp deze dan onmiddellijk in de vuilbak. Indien u geen papieren zakdoek bij hebt, hoest en nies dan in uw elleboog (Nooit in uw handen!)
- ✓ Wanneer u kankermedicatie via de mond moet innemen is het belangrijk, gezien de mondholte een belangrijke bron van besmetting kan zijn, uw tanden regelmatig te poetsen maar ook om regelmatig uw mond te spoelen met een antibacterieel mondspoelmiddel.

Leefmilieu hygiëne:

- ✓ Reinig en ontsmet regelmatig voorwerpen en oppervlaktes in huis (gebruik regelmatig huishoudelijke doekjes en sprays, deze gaan het virus doden) en in de werkomgeving (gebruik wegwerpdoekjes en werp ze onmiddellijk weg).
- ✓ Denk eraan om voorwerpen en plaatsen waar veel mensen komen, zoals deurklinken, telefoons, klavieren, stoelen, tafelloppervlaktes en lichtsakelaars, regelmatig te reinigen (zoals aangegeven door de WHO kan het coronavirus meerdere uren tot dagen overleven op oppervlaktes).
- ✓ Raak zo weinig mogelijk objecten aan in wagens, winkels en in ziekenhuizen (sleutels, handvatten, leuning, cash geld en de bankautomaat zowel in de winkels als aan de geldautomaat)
- ✓ Reinig en was uw gekochte groenten en fruit.

Gedragsverandering:

Aangezien de pandemie snel erger wordt en gezien kankerpatiënten een hoger risico hebben op een COVID-19 infectie, moet de eerste stap tot het verkrijgen van een controle over COVID-19 bestaan uit een robuuste controle

van de omgeving op besmetting. Bijgevolg is het in deze fase van de pandemie absoluut noodzakelijk een strikt “blijf in je huis” en “geen publieke samenscholing” beleid te volgen.

“Blijf in uw kot!!!” ...en geen samenscholing zelfs niet in uw eigen huis!!!

En houdt afstand (social distancing), zelfs al voelt u zich goed!

Kankerpatiënten die voor het ogenblik een bestraling of chemotherapie ondergaan, of die kort na zo'n behandeling zijn (immunosuppressieve therapie of corticosteroiden), die zware co-morbiditeit vertonen (ernstige ademhalingsproblemen, hart- en vaatziekten, auto-immuun ziekte), bejaard zijn of een beenmergtransplantatie hebben ondergaan moeten nog meer dan anderen deze 'blijf in je huis' en 'stop het samenkomen' maatregelen volgen, gezien hun immuniteitssysteem verzwakt kan zijn door de behandeling.

Verlaat enkel voor het hoogst noodzakelijke uw woning.

Zelf moet u uw woning niet verlaten om naar de winkel te gaan, zelfs niet voor essentiële zaken, voedsel, medicatie of oefening. U kan gebruik maken van leveringsdiensten van de winkels of via internet bestellen of u kan vrienden of burens vragen om uw boodschappen of geneesmiddelen op te halen. Ze moeten ze buiten achterlaten op de drempel van uw huis.

Wanneer uw behandeling beëindigd is en u moet werken, bekijk hoe u van huis uit kan werken (ga enkel naar uw werk als u absoluut niet van thuis kunt werken).

Maak voor zover mogelijk gebruik van tele-gezondheid diensten of e-mail in plaats van uw arts in persoon te zien. Een voorschrift voor geneesmiddelen kan uw arts voorschrijven en u via elektronische weg bezorgen terwijl u thuis blijft.

Houdt contact met e-vrienden, houdt afstand (implementeer altijd en overal social distancing) en vermijdt samenkomsten thuis met personen buiten uw familie.

Voor het ogenblik is het strikt afgeraden gasten of vrienden thuis uit te nodigen of te ontvangen.

Wees voorzichtig!!! Met het Coronavirus besmette personen kunnen er nog steeds volledig gezond uitzien! Vermijdt kinderoppas thuis...ze kunnen een mogelijke bron van besmetting vanuit de buitenwereld zijn.

In het geval u in uiterste noodzaak toch verplicht wordt om uw huis te verlaten:

- ✓ Vermijdt absoluut openbare plaatsen en plaatsen waar veel mensen bijeen komen (bioscopen, schouwburgen, drukke plaatsen)
- ✓ Vermijdt het gebruik van openbaar transport (trein, bus, metro, taxi en gemeenschappelijk ziekenvervoer)

- ✓ Koop bij de bakker bij voorkeur reeds verpakte broodproducten of neem uw croissants, broodjes of brood met een tang of een zak.
- ✓ Vermijdt reizen !!!

Vermijdt handen te schudden, te knuffelen, een zoen te geven, dicht bij andere personen, vrienden en familielieden te staan of te zitten...en houdt ten aller tijde een afstand van ongeveer 2 meter, zelfs indien u thuis bent! (en dit tot de COVID-19 uitbraak is gaan liggen).

Vermijdt voedsel en huisgerei (bestek, glazen, servetten, handdoeken enz) te delen maar ook andere voorwerpen zonder ze eerst grondig te reinigen.

Verlucht regelmatig uw woning en probeer regelmatig buiten in de gezonde lucht te verblijven.

The Author and the main coordinator:

Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

Vermijdt in bijzonder elk contact met personen die symptomen hebben van een ontsteking van de luchtwegen (niezen, hoesten, pijnlijke keel, kortademigheid, veralgemeende spierpijn of koorts) en deel geen persoonlijke dingen met hen.

Vermijdt contact met personen die recent uit het buitenland kwamen, met of zonder op griep lijkende symptomen.

Overlevenden van kanker en patiënten niet meer onder behandeling

Indien u een overlevende van kanker bent, of er is al een heel lange tijd verlopen sinds uw laatste behandeling, dan is het misschien niet noodzakelijk om de regels zo strikt op te volgen, voornamelijk als u nog jong bent, geen beenmergtransplantatie hebt ondergaan en geen andere redenen of een verminderde immuniteit hebt. U kan aan uw kankerbehandelingsteam vragen stellen betreffende uw risico op infectie of over om het even welke specifieke voorzorg u zelf dient te nemen.

Gedurende een pandemie zoals we die voor het ogenblik beleven, moet iedereen niettemin aandacht blijven hebben voor de boodschappen van de lokale autoriteiten gezien zij nog strengere maatregelen kunnen opleggen (zoals een strikt 'blijf thuis'-beleid of een 'samenholingsverbod') en dit om de pandemie onder controle te krijgen. Verder moeten de maatregelen van persoonlijke en leefmilieu hygiëne maar ook vermeldde gedragsverandering (social distancing, vaak en correct wassen van de handen, samenholingsverbod, de oppervlaktes proper en ontsmet houden en het niet aanraken van het aangezicht wanneer de handen niet gewassen zijn) in elk geval aangehouden worden. Vraag het aan uw arts!

Tijdens deze pandemie moeten niet-essentiële internationale reizen en zee-cruises vermeden worden (zelfs al zijn deze in uw land toegelaten) en blijf in uw huis! Dit zal het onder controle brengen van de COVID-19 uitbraak helpen en zal uw risico op besmetting verminderen. [WP] Weet dat u in verschillende landen de lokale autoriteiten kan contacteren om inlichtingen te krijgen over de specifieke maatregelen die u moet volgen wanneer u in dat land verblijft.

Gebruik van een masker:

Tot recent werd het routinematig dragen van een masker door iedereen of zelfs in een kwetsbare populatie niet aangeraden tenzij de persoon in kwestie ziek is. Echter recent wordt, volgend op de richtlijnen van zowel het Centre of Disease Control and Prevention (US) en **het European Centre for Disease Prevention and Control**, aangeraden dat iedereen een masker of een bescherming voor de mond draagt indien men zich op een drukke plaats bevindt, zelfs al is men volledig asymptomatisch. Dit helpt om het risico op verspreiding van het virus te verspreiden, voornamelijk van personen die (nog) asymptomatisch zijn maar toch reeds drager zijn van het virus zonder het zelf te weten.

Kankerpatiënten zouden deze richtlijn ook moeten volgen. U moet dus een masker of een bescherming voor de mond dragen als u zich **in een drukke plaats begeeft, zelfs al bent u volledig asymptomatisch**.

Het gebruik van gezichtsmaskers op openbare plaatsen moet beschouwd worden als een bijkomende maatregel en niet als een vervanging van de gevestigde preventieve maatregelen die voorheen al werden beschreven. Het gebruik van een gezichtsmasker is verplicht wanneer u op bezoek gaat in uw Kankercentrum, zowel voor uzelf als voor de persoon die u eventueel vergezelt.

Er zijn enkele waarschuwingen die melden dat het niet-correct gebruik van een masker zelfs het risico op besmetting kunnen verhogen. Dit kan veroorzaakt worden door het verkeerd plaatsen van het masker of door veelvuldig aanraken van het gezicht met de handen (bijvoorbeeld omdat de glazen van de bril aandampen, door het krabben bij jeuk, het gevoel het masker te moeten verplaatsen, het constant plaatsen en verwijderen van het masker voor om het even welke reden).

Patiënten moeten informatie krijgen over het correct gebruik van een masker alsook over de plaatsing en het verwijderen ervan. Onthoudt! Raak het buitenste deel van het masker niet aan en was je handen onmiddellijk voor en na het verwijderen van het masker. Het masker mag ook nooit hergebruikt worden.

Gezien het gebruik van een masker een vals gevoel van zekerheid kan geven is het belangrijk eraan herinnerd te worden dat het masker u niet volledig beschermt en dat je dus altijd voldoende afstand moet bewaren ten opzichte van andere personen (ongeveer 2 meter).

The Author and the main coordinator:

Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

**Tabel 4: Wat moet u doen indien iemand symptomatisch is. Bestaat er een vaccin of een behandeling?
Zijn er dieetmaatregelen of andere supplementen effectief tegen een COVID-19 besmetting?****Wat moet er gedaan worden indien iemand in de familie symptomen heeft?
(of indien er iemand asymptomatisch is maar toch mogelijks besmet is)**

U moet absoluut contact vermijden met:

- *besmette personen die symptomatisch of asymptomatisch zijn, gedurende 14 dagen tot zij een negatieve test hebben.*
- *asymptomatische, maar toch mogelijks besmette personen (personen blootgesteld aan een besmette persoon), gedurende 14 dagen in quarantaine tot zij een negatieve test hebben.*
- *met milde symptomatologie (en zonder dat er een test werd uitgevoerd door de plaatselijke autoriteiten), gedurende 14 dagen en volledig asymptomatisch geworden zijn (vraag raad aan uw arts).*

In de mate van het mogelijke moet u een verschillend onderkomen zoeken, maar gezien dit in de meeste gevallen niet mogelijk is, moet u voornamelijk alle contact vermijden. U moet (voor zover mogelijk) vermijden om in hetzelfde bed te slapen, om voedsel en keukengereedschap (bestek, glazen, servetten en handdoeken, bad en douche handdoeken, theedoeken enz.) en andere objecten te delen zonder deze op voorhand grondig te reinigen. Indien mogelijk, vermijdt ook om in dezelfde ruimtes, zoals keuken en badkamer, te verblijven en denk eraan om alle eventueel gedeelde plaatsen zo veel als mogelijk te verluchten. Indien u geen tweede badkamer of toilet heeft, reinig de gedeelde ruimte altijd door alle oppervlaktes die aangeraakt kunnen zijn te poetsen en te ontsmetten. Houdt ook voldoende afstand (2 meter) wanneer u plaatsen deelt. Informeer de (eventueel) besmette persoon over het belang van een zelf-isolatie gedurende 14 dagen. (Vuil) wasgoed mag niet uitgeschud worden gezien dit het virus kan verspreiden in de lucht. De was van een (besmet) persoon mag zonder probleem bij de was van andere personen in de wasmachine gestoken worden. Verwijder regelmatig huisvuil uit het huis. Een uitzondering op al deze maatregelen kan gemaakt worden indien meerdere reeds besmette personen samen leven in hetzelfde huis.

Wat moet u doen als u zelf symptomen vertoont?

BELANGRIJK! U moet onmiddellijk medische hulp zoeken in geval van: hoge koorts (meer dan 38° C), kortademigheid, pijn op de borst, verwardheid, blauwe lippen of aangezicht. Neem onmiddellijk contact op met uw arts of uw Kankercentrum.

Nota: indien u op dit ogenblik een oncologische behandeling aan het ondergaan bent (chemotherapie, bestraling, immunotherapie) en u heeft koorts, ongeacht andere symptomen, dan moet u onmiddellijk contact opnemen met uw arts of het Kankercentrum. U kan op dat moment een bijwerking van de lopende behandeling hebben waarvoor onmiddellijk actie moet ondernomen worden en het is zelfs mogelijk dat u dan opgenomen moet worden in het ziekenhuis. Indien er toch een vermoeden van een COVID-19 infectie zou zijn, dan zal u bijkomende tests ondergaan.

Wat moet er gedaan worden indien u in contact bent geweest met een door het coronavirus besmet persoon en/of u geen of slechts milde symptomen heeft bij een vermoeden van of een gedocumenteerde COVID-19 besmetting?

De meeste personen die besmet zijn met COVID-19 zullen ofwel geen ofwel milde symptomen hebben die te vergelijken zijn met een lichte griep of verkoudheid.

Actie: Indien u milde symptomen (zoals koorts, een loopneus, een lichte droge hoest of andere lichte symptomen) heeft, dan is het toch aangeraden om uw arts via telefoon te contacteren en zeker thuis te blijven!

Gebruik paracetamol om de koorts te verminderen.

Enkel personen met zware symptomen moeten zich aanmelden op de spoedopname.

Gemakkelijke en simpele maatregelen die moeten genomen worden door een symptomatische patiënt:

Bedek uw neus en mond wanneer u moet hoesten of niezen. Gebruik een papieren zakdoek en gooi die dan onmiddellijk in de vuilnisemmer. Indien u geen papieren zakdoek hebt, hoest en nies dan in uw elleboog.

Leven bij u thuis: indien u besmet bent of er bestaat een vermoeden van een COVID-19 besmetting, dan moet u in strikte isolatie (quarantaine) verblijven, verwijderd van alle sociale leven en dit tot u volledig genezen bent. Dit is 'de' maatregel met de grootste impact op een verdere verspreiding.

- Indien u uw plan zelf kan blijven trekken en u heeft geen bijstand nodig, indien u niet bejaard bent en geen ernstige co-morbiditeit vertoont, verwijder alle familieleden uit het huis (naar een andere woning indien mogelijk).
- Indien de vorige maatregel niet kan genomen worden, dan kan u thuis blijven wonen maar het is belangrijk om alleen te slapen (indien mogelijk) en voedsel of keuken- en andere gebruiksmiddelen (bestek, glazen, handdoeken, bad- en douche handdoeken, servetten, theedoeken enz.) niet te delen zonder ze eerst grondig te reinigen. Indien mogelijk vermijdt ook om in dezelfde ruimtes, zoals keuken en badkamer, te verblijven en denk eraan om alle eventueel gedeelde plaatsen zo veel als mogelijk te verluchten. Indien u geen tweede badkamer of toilet heeft, reinig de gedeelde ruimte altijd door alle oppervlaktes die aangeraakt kunnen zijn te poetsen en te ontsmetten. Houdt ook voldoende afstand (2 meter) wanneer u plaatsen deelt. Informeer de (eventueel) besmette persoon over het belang van een zelf-isolatie gedurende 14 dagen. (Vuil) wasgoed mag niet uitgeschud worden gezien dit het virus kan verspreiden in de lucht. De was van een (besmet) persoon mag zonder probleem bij de was van andere personen in de wasmachine gestoken worden. Verwijder regelmatig huisvuil uit het huis. Een uitzondering op al deze maatregelen kan gemaakt worden indien meerdere reeds besmette personen samen leven in hetzelfde huis.

Bestaat er een vaccin of is zijn er geneesmiddelen beschikbaar tegen een COVID-19 besmetting?

Vaccins:

er zijn momenteel geen vaccins beschikbaar tegen COVID-19.

Sinds maart 2020 zijn er wel al bepaalde vaccins tegen COVID-19 in klinische studies getest bij gezonde vrijwilligers. Maar het kan nog tot 12 maanden duren vooraleer deze vaccins beschikbaar zullen zijn voor algemeen gebruik.

Tot op het moment dat deze vaccins beschikbaar zullen zijn, moeten de omgevingsmaatregelen tegen de verspreiding van deze ziekte behouden blijven.

Geneesmiddelen: Er zijn voor het ogenblik geen specifieke geneesmiddelen voorhanden voor asymptomatische patiënten of voor patiënten met lichte COVID-19 symptomen. De behandeling is dezelfde als voor een verkoudheid of voor griep.

Gezien de situatie heel snel evolueert zal u zeker door uw arts op de hoogte gebracht worden indien een specifieke therapie of geneesmiddel moet gestart worden moest u een ernstige COVID-19 besmetting hebben.

(Vraag uw dokter om informatie maar gebruik tele-consultatie).

Verschillende nieuwe geneesmiddelen worden voor het ogenblik uitgetest in klinische studies, maar het overgrote deel hiervan wordt enkel bij zware COVID-19 besmetting gebruikt.

Chloroquine, een geneesmiddel momenteel gebruikt in de strijd tegen malaria, heeft reeds enkele bemoedigende resultaten aangetoond. Het wordt reeds in meerdere landen gebruikt in de behandeling van patiënten met ernstige COVID-19 infecties. Er zijn echter nog geen gerandomiseerde studies voorhanden die een duidelijk antwoord geven op het nut en belang van Chloroquine in de behandeling van deze Corona-virus infectie.

The Author and the main coordinator:
Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

Bestaat er een specifieke behandeling om een COVID-19 infectie te voorkomen?

The Author and the main coordinator:
Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

Nu, op het ogenblik van het schrijven van dit manuscript, zijn er geen specifieke behandelingen gekend die een besmetting met het nieuwe Corona-virus kunnen voorkomen.
Antibiotica werken enkel tegen bacteriële infecties en zijn dus niet nuttig in de strijd tegen het Corona-virus.[WP]

Zijn er dieetmaatregelen, voedingssupplementen of geneesmiddel uit het domein van de aanvullende of alternatieve geneeskunde die een waarde hebben aangetoond tegen een COVID-19 infectie?

In tegenstelling tot sommige beweringen die op het WEB kunnen gevonden worden, bestaat er geen soliede evidentie dat dieetmaatregelen, aanvullende of alternatieve geneesmiddelen of voedingssupplementen (voeding, super-voeding, intraveneuze inspuitingen van nutriënten, vitamines, mineralen, aminozuren, anti-oxidantia en andere bijkomende voedingsstoffen) aangewezen zijn al zouden ze eventueel wel kunnen helpen, maar dan enkel door het verbeteren van het immuuniteitsysteem.

Uitgebreid advies over de ziekte veroorzaakt door het Coronavirus (COVID-19) voor het publiek (Myth busters) werd opgemaakt door het WHO (Wereld Gezondheid Organisatie) en is vrij beschikbaar op het WEB.
<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters>

The Author and the main coordinator:
Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

**Tabel 5: Blijf gezond en geniet van uw verblijf thuis.
Tips om uw angst en stress onder controle te houden!**

Blijf gezond

Een gezonde levensstijl kan een positieve invloed hebben op het risico om ziek te worden (met inbegrip van de neiging om ziek te worden, de heftigheid van virale infecties, griep of verkoudheid, het risico op het ontwikkelen van kanker, hartziekten en suikerziekte).

Probeer een zo gezond mogelijk leven te leiden!

- Adem gezonde lucht in!
Verlucht zo vaak als mogelijk je woning en ga buiten om verse lucht in te ademen
  - zet uw ramen iedere dag open, zelfs meerdere keren per dag
  - verblijf geruime tijd in uw eigen tuin, voornamelijk als het mooi weer is. Maar blijf altijd op afstand (socialdistancing) zelfs met je eigen familieleden!
- Doe lichte fysieke oefeningen
- Blijf bezig – geniet van jouw vrije tijd!
  - Het is het moment om tijd te maken voor uw eigen hobby's binnenshuis
  - Gebruik je creativiteit! U kan koken, tekenen en gezelschapsspelletjes spelen
  - Verzorg je huis. Misschien is het tijd om de kleerkast op te ruimen. Of de seizoen klederen te verwisselen. Maar misschien is het ook een kans om iets te herstellen waarvoor je nog nooit tijd vond.
  - Oh, ja. Het is ook het ideale moment om wat constructieve aangename tijd door te brengen met je familieleden. Maar houdt u wel aan de afstandsregels (socialdistancing).
  - Luister naar de radio, kijk TV of geniet van ontspannende programma's online. (Vermijd programma's die te veel de nadruk leggen op de problemen rond COVID-19 pandemie, dit zal u niet helpen). Geef de voorkeur aan prettige programma's.
  - Relax en maak tijd voor uw vrienden, maar gebruik hiervoor afstandstechnologie (Facebook, Instagram), blogs en microblogs (Blogs, Twitter), SMS, telefoon- of videogesprekken (Zoom, Skype,...).
  - U kan ook videospelletjes spelen.
  - Schakel over naar thuiswerken en thuisleren.
  - Zorg ervoor dat u voldoende geneesmiddelen in huis haalt voor een periode van 30 dagen.
  - Maak gebruik van thuisbezorging vanuit supermarkten, e-shops of vraag aan vrienden, familieleden of burens om uw boodschappen en geneesmiddelen voor u op te gaan halen. Ze moeten ze wel aan uw voorkeur achterlaten.
- Neem op tijd een rustpauze als u het nodig vindt ...u heeft er nu tijd voor!
- Drink veel water/blijf jezelf hydrateren
  - Dit zal uw gezondheidstoestand en uw uithoudingsvermogen verbeteren
  - Weet dat ouderen en kwetsbare personen een verminderd dorstgevoel kunnen hebben (zet uw drinken klaar en noteer wanneer u moet drinken). U bent als een bloem.
- Vermijd te roken en alcohol te drinken
  - Roken en alcohol gebruiken zijn beiden schadelijk voor uw gezondheid, ze verminderen uw immuunstelsel en kunnen u meer vatbaar maken voor virale ontstekingen.
  - U bent binnen in uw huis, in een gesloten omgeving dus moet u gezonde lucht kunnen inademen!
- Eet gezond:
  - Gebruik meer fruit en groenten dan anders (vergeet niet deze wel goed te wassen)
  - Verminder het eten van dierlijke vetten
- Indien u huisdieren hebt bij u thuis
  - Er bestaat geen echte evidentie dat gezelschapsdieren/huisdieren zoals honden en katten besmet kunnen worden door het Corona-virus. U kan ze dus gerust vertroetelen.
- Slaap zoveel als u wilt.
- Houdt uw stress onder controle.

Stress en angst

De uitbraak van de ziekte veroorzaakt door het Corona-Virus 2019 (COVID-19) kan heel veel stress teweeg brengen. Vrees en angst door en rond de ziekte kan uw persoon overweldigen.

Ben ik gestresseerd?

Er zijn sommige tekenen die kunnen aantonen dat u gestresseerd bent.

Het herkennen van deze tekenen is voornamelijk belangrijk bij personen die al gevoelig zijn aan stress, zoals personen die gekend zijn met mentale of psychische gezondheidsproblemen

- Voelt u zich angstig, nerveus, licht geïrriteerd en snel opvliegend, rusteloos, opgeladen, gespannen of slapeloos? Voel je je down en efficiënt of performant, kunt u zich niet concentreren of vergeet je zaken, kunt u een werk niet afmaken of bent u snel afgeleid? Is uw eetlust veranderd of verminderd, heeft u soms hoofdpijn? Wilt u steeds liever alleen zijn en gerust gelaten worden?

Neem dan tijd om het 'blijf gezond' hoofdstuk nog eens door te lezen, de suggesties zullen u zeker helpen.

Verder bevelen we u het volgende ook aan:

- Blijf creatief in het zoeken naar mogelijkheden om het contact met anderen te houden. Lees de suggesties hierboven nog een na wat betreft het ontspannen en het in contact blijven via social-distancing technologie met uw vrienden.
- Telefooneer of houdt video-gesprekken met mensen die u vertrouwt (familieleden, vrienden, mentors, spirituele/religieuze leiders waarin u vertrouwen heeft).
- Neem deel aan plezierig activiteiten en probeer de huidige omstandigheden, die niemand kan veranderen, te accepteren.
- Ontspan uw lichaam en geest door meditatie, yoga, lichte oefeningen, wandelen, muziek beluisteren, lezen zowel als ontspanning als om stilletjes iets bij te leren, doe ademhalings- of spierontspannende oefeningen.
- Weet dat het volledig verstaanbaar is dat u zich angstig voelt of dat u zich hier zorgen om maakt. Probeer vertrouwen en hoop op een goede afloop te houden en denk positief. Verander het motto van "dit is een verschrikkelijke tijd" in "dit is een verschrikkelijke tijd maar ik geraak hier zeker door".
- Indien u van uzelf vindt dat u meer stress krijgt door naar het nieuws te kijken, probeer dit dan te verminderen, voornamelijk net voor het slapen gaan.
- Eet gezond voedsel (vermijdt suikerrijk voedsel, alcohol en een te veel aan cafeïne)
- Onderhoud zoveel als mogelijk een dagelijkse routine en tijdsbesteding. Blijf bijvoorbeeld iedere dag op een vast tijdstip op te staan ondanks dat u niet naar uw werk hoeft.
- Probeer positief coping gedrag dat in het verleden zijn nut reeds aantoonde te verhogen.
- Plan op voorhand zodat u geen geneesmiddelen of voedsel tekort komt (zoals voorheen reeds beschreven)
- Zorg voor voldoende slaap. Een goede slaaphygiëne omhelst onder andere:
  - een vast en regelmatige slaaproutine (zelfde slaap- en ontwaaktijden)
  - probeer bij te slapen als u vermoeid bent, maar indien het niet lukt om dan te slapen, probeer op een andere manier te ontspannen door naar podcasts of audio-boeken te luisteren of door slaapmeditatie te doen (eventueel door middel van een gratis App).
  - Vermijdt nicotine, cafeïne en alcohol 4 tot 6 uur voor het slapen gaan
  - Vermijdt overdag te slapen met uitzondering van een minder-dan-één-uur powernap voor drie uur in de namiddag.
  - Gebruik uw bed enkel om in te slapen.
  - Zorg voor een rustige omgeving om te slapen, doof alle lichten en leg uw telefoon weg van uw bed. Bovendien is het raadzaam om het licht van een computer, TV of telefoon te vermijden twee

The Author and the main coordinator:

Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

- uur voor het slapen gaan.
- Fysieke oefeningen kunnen helpen om de kwaliteit van de slaap te verbeteren en kunnen het stressniveau naar beneden brengen.

The Author and the main coordinator:
Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

Alle hierboven beschreven “blijf gezond” maatregelen kunnen helpen en ervoor zorgen dat u zich beter voelt. Indien u desondanks toch gestresseerd blijft, aarzel dan niet contact op te nemen met uw arts. U kan nog meer gedetailleerde informatie over dit onderwerp op de website van de American Cancer Society (zowel in het Engels als in het Spaans).

ACS <https://www.cancer.org/latest-news/tips-for-staying-healthy-while-stuck-at-home.html>

ACS <https://www.cancer.org/latest-news/nurture-your-emotional-health.html>

CDC <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/daily-life-coping/managing-stress-anxiety.html>

<https://health.ri.gov/publications/guidelines/coping-with-stress.pdf>

Tabel 6: ~~vertrouw uw arts en uw verzorgend team.~~

Vertrouw uw arts en uw verzorgend team

Het belangrijkste doel van uw verzorgend team is om voor uw veiligheid te zorgen en u een hoge kwaliteit van zorg te verschaffen.

Tijdens een uitgebreide uitbraak van een epidemie is het mogelijk dat uw artsen en het Kankercentrum maatregelen moeten nemen om de frequentie van de hospitaalbezoeken van hun kankerpatiënten te verminderen.

Deze politiek is gebaseerd op:

1. De ervaring uit China (zoals dit van het Zhongnan Ziekenhuis van de Wuhan Universiteit in Hubei) waar werd aangetoond dat de incidentie van COVID-19 bijzonder hoog was bij kankerpatiënten. Oncologische resultaten werden negatief beïnvloed en er was een hoger risico op vroegtijdig overlijden ten gevolge een COVID-19 infectie.
2. Uw Kankercentrum kan geconfronteerd worden met een tekort aan medisch personeel door de COVID-19 uitbraak.
  - het personeel kan op een andere dienst worden ingeschakeld als hulp bij de COVID-19 uitbraak
  - het ziekenhuispersoneel kan zelf in quarantaine of zelf-isolatie geplaatst zijn

Blijf het vertrouwen houden in uw arts en in de richtlijnen van uw Kankercentrum.

In sommige gevallen is het risico op een SARCS-CoV-2 besmetting en de relevante complicaties hoger dan het voordeel van uw kankerbehandeling. Het is mogelijk dat uw arts voorstelt om de therapie te spreiden of één of meerdere kuren uit te stellen voor enkele weken tot op het moment dat het risico op infectie verminderd is.

[SEOM]

Indien u in contact kwam met een bevestigde COVID-19 persoon en u dus in quarantaine verblijft dan moet uw chemotherapie behandeling worden uitgesteld tot de mogelijke incubatietijd (14 dagen) is verlopen.

Indien de besmetting bevestigd werd, dan moet de behandeling opgeschort worden of mag de behandeling niet starten tot op het moment dat de infectie volledig verdwenen is.

Consulteer uw arts, door middel van e-communicatie of telefoon, om duidelijke informatie te krijgen over de voor- en nadelen van het verderzetten of het uitstellen van uw behandeling.

De mogelijkheid tot het uitstellen van een behandeling of het verhogen van de tijdsintervallen tussen de behandelingen moeten geval-per-geval bekeken worden in overeenstemming met de gehele klinische geschiedenis, de biologische karakteristieken van de tumor en het eventueel gezondheidsrisico verbonden aan een ernstige COVID-19 infectie.

Tijdens deze pandemie kan het veiliger of raadzamer zijn:

- routineonderzoeken, preventieve onderzoeken en niet-urgente opvolgconsultaties uit te stellen.
- electieve heilkunde, voornamelijk bij hoog-risico patiënten door leeftijd of door co-morbiditeit, uit te stellen en op later tijdstip te programmeren (het risico op complicaties is namelijk verhoogd voor patiënten die een oncologische heilkunde ondergaan binnen de maand voorafgaand aan een COVID-19 infectie).
- Voorrang te geven aan urgente oncologische heilkunde en heilkunde bij agressieve tumoren (dit om sterfte ten gevolge van de tumor te verhinderen).
- Adjuvante chemotherapie uit te stellen en op een later tijdstip te plannen (voornamelijk wanneer er een

These guidelines were originally published on ECPC website, check here for updates: <https://ecpc.org/covid-19-information/>

The Author and the main coordinator:

Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

groot voordeel is bij de combinatie heekunde/radiotherapie, daar waar de grootte van het voordeel door adjuvante chemotherapie eerder laag blijkt te zijn).

- Het toedienen van medicatie zoals bisphosphonaten (gebruikt om de bot-gerelateerde evenementen te verminderen bij myeloma of soliede tumoren) alsook het uitvoeren van therapeutische flebotomie (of therapeutische bloedafnames) (bijvoorbeeld bij de ziekte van Vaquez of hemochromatosis) uit te stellen.

The Author and the main coordinator:
Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

- “LEVENGREDDENDE” chemotherapie behandelingen moeten altijd behouden blijven.

De COVID-19 uitbraak kan een invloed hebben op de werkwijze van uw Kankercentrum

De COVID-19 uitbraak kan de werking van de gehele zorgstelsel maar ook van een Kankercentrum verstoren. Meerdere veiligheidsprocedures moeten gevolgd worden om het risico op blootstelling van een patiënt zo laag mogelijk te houden. Het kan nodig zijn dat binnen een zorgstructuur het verzorgend personeel nodig is op een andere dienst en dit kan een belangrijke invloed hebben op de aanwezigheid van verzorgend personeel op sommige afdelingen. Het is dan ook te verwachten dat geplande consultaties in uw Kankercentrum geannuleerd of uitgesteld worden.

In zeldzame gevallen kan de situatie zo ernstig worden dat een oncologische afdeling moet worden omgevormd tot een acute zorg eenheid om zo een antwoord te geven op de dringende vraag ten gevolge de COVID-19 uitbraak. In deze extreme gevallen en indien u een levensreddende behandeling met curatieve intentie aan het volgen bent, dan is het mogelijk dat uw zorg moet worden toevertrouwd aan een ander, nog functioneel, oncologisch centrum zodat u uw behandeling toch kan verder zetten. Blijf er echter steeds bewust van dat, onder deze omstandigheden, uw behandelende arts of het Kankercentrum alle noodzakelijke maatregelen zal nemen om zowel uzelf, de andere patiënten alsook de zorgverleners veilig te kunnen behandelen. Dit kan wel een invloed hebben op de routine die u tot dan toe gewoon was.

Volg de richtlijnen, blijf kalm en behoudt alle vertrouwen – uw oncologisch team zal u blijven bijstaan !!!
Iedereen zal u dankbaar zijn als u deze eventuele veranderingen opvolgt.

Perorale chemotherapie behandelingen: met de bedoeling het aantal bezoeken aan het ziekenhuis te verminderen, en waar nodig, zal u een grotere voorraad geneesmiddelen krijgen. De klinische opvolging zal per telefoon of via telecommunicatie gebeuren, zeker voor elke nieuwe cyclus in de behandeling.

Radiotherapie tijdens de COVID-19 uitbraak In de komende weken en maanden wordt verwacht dat patiënten, zorgverstrekkers of bestralingstoestellen (deze kunnen ook besmet geraken) op significante wijze zullen beïnvloed worden door de pandemie.

Dit kan een invloed hebben op de manier waarop de bestralingen worden uitgevoerd.

Zodoende:

- Patiënten met een oncologische spoedindicatie (beenmerg- of luchtwegen compressie, tumorale bloeding) worden met spoed behandeld.
- Patiënten met een pathologie waarvoor een bestraling niet kan worden uitgesteld of patiënten die met curatieve of palliatieve intentie bestraling moeten ondergaan zullen voorrang krijgen maar zullen bij voorkeur bestraald worden middels een gevalideerd hypofractionnatie-schema.
- In alle andere gevallen zal er eerst een casus per casus evaluatie gebeuren door de clinicus en door het multi-disciplinair overleg. De beslissing wordt genomen in het licht van het volledig klinisch beeld, de biologische karakteristieken van de tumor en het mogelijk gezondheidsrisico voor deze patiënt bij een ernstige COVID-19 infectie.
- Bij patiënten die besmet zijn of sterk verdacht zijn op een eventuele besmetting met het COVID-19 virus, moet de mogelijkheid tot het opstarten, verderzetten, uitstellen of stopzetten van een radiotherapeutische behandeling geëvalueerd worden door de clinicus en besproken worden op het multi-disciplinair overleg rekening houdend met het volledig klinisch beeld en de biologische karakteristieken van de tumor.
- Indien bij een patiënt klinische klachten optreden tijdens de behandeling, dan moet de behandelende arts en het verzorgend personeel hiervan onmiddellijk op de hoogte worden gebracht. Systematische wekelijkse consultaties tijdens de behandeling zullen wellicht stopgezet worden en de patiënt zal in principe enkel indien noodzakelijk of bij het optreden van klinische symptomen door de arts gezien

The Author and the main coordinator:

Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

worden.

- Symptomatische patiënten of patiënten met een bevestigde diagnose van COVID-19 moeten een chirurgisch masker en handschoenen dragen alvorens zij de radiotherapie afdeling betreden.

Er wordt voorgesteld om een telefonisch consult te houden, zonder dat u zich naar uw Kankercentrum begeeft in het geval dat:

- a) u een lichaamstemperatuur heeft van meer dan 38° C, hoest, keelpijn of een loopneus heeft
- b) u een dicht contact heeft gehad met iemand die COVID-19 positief getest is of die in afwachting is op zijn resultaat na een bloedtest.

U moet er zich van bewust zijn dat patiënten die een bestraling met concomitante chemotherapie, een bestraling na chemotherapie, gepland staan voor een beenmergtransplantatie of lijden aan een hematologische maligne afwijking (multiple myeloma, lymfomen) een groter risico op infectie hebben in vergelijking met patiënten die enkel een bestraling ondergaan. Er moet met deze factoren ook rekening gehouden worden om het therapeutisch plan uit te stippelen.

Onco-hematologische patiënten:

De graad van immuno-suppressie is bijzonder hoog bij patiënten die aangetast zijn door hematologische maligne aandoeningen of die een beenmergtransplantatie hebben ondergaan.

Persoonlijke hygiëne, het gebruik van beschermend materiaal en sociale isolatie zijn bij hen van het grootste belang.

- Patiënten, gevolgd via routine-consultaties na een behandeling, moeten thuis blijven en de consultaties moeten uitgesteld worden, gezien er een groot risico is op besmetting in deze gemeenschap.
- Gezien de verlengde en diepe graad van immuno-suppressie zijn niet-urgente transplantaties niet aangewezen tijdens de COVID-19 uitbraak (de definitieve beslissing moet echter op individuele basis worden genomen en gebaseerd zijn op het risico en voordeel voor de patiënt).

Uw medisch team gaat beslissen wat de beste actie voor u is! Deze beslissing mag u niet zelf nemen! Vraag uw medische staf wat de beste optie voor uzelf is! Stay safer!

Onderbreek uw behandeling niet op eigen initiatief en volg het advies van uw artsen. De vrees voor een infectie met het coronavirus mag niet interfereren met uw gevecht tegen een bestaande kanker.

Belangrijke opmerkingen

- Indien u een afspraak hebt voor een screening ter detectie van een borst, colon, baarmoederhals of long kanker, maak een nieuwe afspraak in de nabije toekomst.
- Niet-urgente follow-up consultaties bij een asymptomatische patiënt kunnen voor het ogenblik best via telefoon of e-communicatie gebeuren.
- Zowel de screeningsonderzoeken als de follow-up consultaties moeten herstart worden van zodra de (huidige) restricties zijn opgeheven.
- Maak een duidelijk verschil tussen een symptomatische status en een routine-screening of follow-up
- Indien u symptomen vertoont die een relatie zouden kunnen hebben met uw kanker, neem dan onmiddellijk contact op met uw behandelend geneesheer zodat hij voor u het beste beleid kan uitstippelen op dit moment.

The Author and the main coordinator:
Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

Communicatiemiddelen:

Gezien 'communicatie' en 'vertrouwen' belangrijke factoren zijn om op de hoogte te zijn en te blijven van het beste beleid in uw geval, is het van groot belang dat u weet hoe en met wie te communiceren om uw verzorgend team of het Kankercentrum te contacteren en de juiste informatie te krijgen (rechtstreekse telefoonnummers, fax, email, beveiligde institutionele microblog platformen, enz).

Patiënt veiligheid en Internet

Ten gevolge de verschillende maatregelen (zoals 'blijf thuis' en 'geen samenscholing') wordt u verplicht veel tijd

The Author and the main coordinator:

Dr. Davide Mauri, Assistant Professor of Oncology, University Hospital of Ioannina, Greece

bij u thuis door te brengen. Wellicht gaat u dan ook meer op Internet. U moet u er van bewust zijn dat er heel veel misleidende en zelfs valse informatie verspreid wordt over het web (“Dr Browser”), met name op microblogs en op sociale media in het algemeen (facebook, instagram, Blog, twitter, enz). Blijf hier voor bedachtzaam wanneer u toegang hebt tot informatie van een ongecontroleerde e-bron en onveilige WEB-inhoud zonder grondige en correcte medische begeleiding.[WP, PIPWG]

Patiënten worden derhalve aangeraden om bij het zoeken naar specifieke richtlijnen voor kankerpatiënten en COVID-19 zich enkel te richten tot specifieke web-based links en telefoondiensten (indien gekend) die worden aangeboden door hun eigen of ander medisch centrum of door officiële nationale oncologische verenigingen.

Tele-gezondheid, personeel en ziekenhuis bescherming

We hebben de verantwoordelijkheid om steeds bij te dragen tot de bescherming, niet alleen van de patiënten, maar ook van alle verzorgend personeel en de ziekenhuizen zelf, met als doel ervoor te zorgen dat een adequate gezondheidszorg aangeboden blijft en dit voor zowel de algemene zorg als de kankerzorg.

Het indijken en vertragen van de besmettingsgolf blijft een fundamenteel onderdeel om zowel het zorgaanbod alsook de technische infrastructuur te vrijwaren.

Tabel 7: in uw Kankercentrum

<p>Patiënten en bezoeker die ziek zijn (of jonger dan 18 jaar) mogen niet naar het Kankercentrum komen.</p> <p>Telefoneer altijd naar uw Kankercentrum alvorens u er naartoe te verplaatsen en geef duidelijke informatie aan uw arts/verzorgend team indien</p> <ul style="list-style-type: none">
● U COVID-19 gerelateerde symptomen (zoals koorts of hoest) heeft
● U in contact bent geweest met een bevestigde casus van COVID-19 in de laatste 2-3 weken
● U in gereisd hebt in het buitenland of in een risicogebied voor COVID-19 binnen uw eigen land <p>Artsen en verzorgend personeel, specifiek opgeleid in de aanpak van een COVID-19 besmetting, zullen de symptomen met u bespreken en u uitleggen wat u moet doen.</p> <p>Blijf er steeds van bewust dat de veiligheid van andere patiënten, van de zorgverleners en alle leden van het verzorgend team afhangt van uw correct gedrag. Uw Kankercentrum is u daar dankbaar voor.</p> <p>Indien u symptomen vertoont en u bent toch al toegekomen in uw Kankercentrum:</p> <ul style="list-style-type: none">
● Indien u griepige symptomen heeft, meldt dit dan onmiddellijk aan uw verantwoordelijke arts of aan de medische staf. (vermijdt in alle geval om in de binnen te gaan in de wachtzaal of in de behandelingsruimte(s) – zo verlaagt u het risico op virale transmissie)
● Indien u moet hoesten of niezen, doe dat dan in een papieren zakdoek. Indien u deze niet heeft, hoest in uw elleboog of scherm uw mond en neus af met uw voorarm. Vraag een masker en zet deze op.
<p>Bij aankomst in het ziekenhuis</p> <p>Er wordt u aangeraden dat u (alsook de persoon die u eventueel vergezelt) in het ziekenhuis (tijdens deze periode van de COVID-19 uitbraak) een chirurgisch masker draagt, ongeacht of u al dan niet symptomen vertoont.</p>
<p>Lichamelijk contact</p> <ul style="list-style-type: none">
● Vermijdt direct contact, zelfs met uw dokter of verzorgend personeel.
● Vermijdt lichamelijk contact zoals begroeting met een kus, omhelzing of handen schudden.
● Doe hetzelfde met alle personen die rondlopen in het ziekenhuis.
● Houdt overal een veilige afstand ten opzichte van andere personen (2 meter - ook en vooral in het ziekenhuis).

Bezoekers of personen die u vergezellen

Ziekenhuisbezoek is enkel toegelaten wanneer dit strikt noodzakelijk is.

- Wat betreft het aantal bezoekers of personen die u vergezellen: om de veiligheid te bewaren en om overbevolking te vermijden, wordt maximaal één (1) bezoeker of vergezellend persoon toegelaten in het ziekenhuis (poliklinische diensten, afdelingen, bezoek bij heelkunde of andere procedures).
- Uitzonderingen kunnen gemaakt worden voor patiënten die terminaal zijn, maar nooit in afdelingen die aangetast zijn door de COVID-19 pandemie.
- Gezien de richtlijnen verschillend kunnen zijn, vergewis u van de geldende richtlijnen in uw eigen ziekenhuis. In gebieden die in belangrijke mate getroffen zijn door de COVID-19 uitbraak worden de medische autoriteiten verplicht aanvullende maatregelen te nemen, zodoende is het mogelijk dat er een absoluut verbod wordt uitgevaardigd op alle bezoek, zelfs van familieleden, in het ziekenhuis, in de afdelingen voor ambulante zorg of op plaatsen waar een kankerbehandeling wordt toegediend.
- Kom, in de mate van het mogelijke, altijd alleen naar uw Kankercentrum om uw behandeling te krijgen.
- Toegang tot de dienst radiotherapie moet verboden worden voor alle bezoekers of vergezellende

personen.

- De tijd dat patiënten, bezoekers en vergezellende personen in het ziekenhuis, op de dienst oncologie of op de bestralingsafdeling, verblijven moet zo kort mogelijk gehouden worden. Ziekenhuisbezoek moet tot het strikt noodzakelijke beperkt worden.
- Patiënten, bezoekers en vergezellende personen moeten hun handen wassen en een handgel met een alcoholgehalte van minimum 70% gebruiken bij het betreden en verlaten van een patiëntenkamer, een onderzoeksruimte of andere ziekenhuisfaciliteiten. Handgel zal bij alle ingangen ter beschikking gesteld worden.
- Patiënten, bezoekers en vergezellende personen moeten afstand houden of praten voor de glazen of plastieken schermen die aan de recepties geplaatst werden.
- Moedig patiënten aan om bij een afspraak niet te vroeg te komen zodat onnodig en onproductief wachten in het ziekenhuis wordt vermeden en de wachtruimtes niet overbevolkt worden (men kan altijd in de wagen wachten tot het laatste moment).

Rustruimtes, drink- en eetgebieden in het ziekenhuis

- Vermijdt drukke plaatsen in het ziekenhuis zoals plaatsen voor nutsvoorzieningen of rustplaatsen.
- In deze zones is het risico op besmetting heel hoog zelfs als u voldoende afstand houdt van andere personen.
- Specifieke parkingdiensten (valet parking) moeten gestopt (of op zijn minst vermeden) worden.

Wat betreft gehospitaliseerde patiënten

Om oncologische patiënten die niet met COVID-19 besmet zijn en met de bedoeling de veiligheid op de afdelingen te bewaren, worden besmette patiënten altijd afzonderlijk gehouden van patiënten die (eventueel) besmet zijn.

Bezoek en gezelschap mag niet toegestaan worden bij besmette patiënten

Ook voor patiënten die niet besmet zijn met het COVID-19 virus wordt aangeraden om bezoek te vermijden, echter (in sommige gevallen) wordt bezoek van één (1) persoon of de aanwezigheid van één (1) vergezellend persoon toegelaten, maar enkel tijdens een beperkte tijd en na het verkrijgen van een specifieke toelating.

Het mededelen van belangrijke informatie betreffende uw eigen (toekomstige) verzorging

In (deze) uitzonderlijke omstandigheden zal de ziekenhuispolitiek een verbod tot bezoek opleggen (zelfs voor de niet met COVID-19 besmette patiënten).

Daarom wordt u gevraagd om voor uzelf al antwoorden te formuleren op belangrijke vragen, deze onderwerpen reeds met uw geliefden en naasten te bespreken en eventueel deze neer te schrijven.

- Welk niveau van levenskwaliteit is voor u echt onaanvaardbaar?
- Wat zijn mijn grootste bekommernissen en doelen moest mijn gezondheidssituatie verergeren?
- Indien ik niet meer de mogelijkheid heb om mijn eigen mening te geven, wie is de persoon in mijn leven die dan in mijn naam mag/kan spreken?
- Wie mag niet betrokken worden op het moment dat er voor mij een beslissing moet worden genomen?
- Indien ik een hartstilstand zou krijgen, wil ik dan een (cardiopulmonaire) reanimatie?

Donatie van bloed en bloedtransfusie tijdens de COVID-19 pandemie

Kan ik een besmetting met COVID-19 krijgen bij een bloedtransfusie?

Voor het ogenblik is er geen enkele evidentie dat het Coronavirus kan doorgegeven worden middels een bloedtransfusie. Er bestaan screening-procedures die gebeuren vooraleer de donatie plaatsvindt met de

bedoeling dat er bloed wordt afgenomen van personen die ademhalings symptomen vertonen. Alle donoren worden gevraagd een zelf-screening in te vullen alvorens ze bloed geven. Nochtans is het belangrijk nog eens te vermelden dat we voor het ogenblik omstandigheden meemaken die we nog nooit hadden gezien en die we ons enkele weken geleden zelfs niet konden inbeelden. Alle beschikbare gegevens dateren dan ook van wat de laatste drie maanden in de wereld werd opgetekend.

Kan ik bloed doneren om zo te weten te komen of ik besmet ben met COVID-19?

Nee. Voor deze reden zou u geen bloed mogen doneren. Bloedbanken zijn geen test-centers voor COVID-19

Kan ik besmet raken met COVID-19 als ikzelf bloed geef?

Nee. Bloed geven is volledig veilig. Er worden steeds nieuwe steriele naalden die onmiddellijk worden weggegooid gebruikt. Indien u zelf een bloedtransfusie moet ondergaan, dan kunnen uw familieleden of naasten, vrienden, bezoekers of vergezellende personen steeds bloed geven op een veilige manier.

Indien u nog meer vragen heeft over COVID-19 of er nog meer wilt over leren:

Raadpleeg dan één van de volgende sites (in het Engels):

<https://www.cancer.org/treatment/treatments-and-side-effects/physical-side-effects/low-blood-counts/infections/questions-to-ask-about-coronavirus.html>

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/index.html>

<https://www.cancer.org/about-us/what-we-do/coronavirus-covid-19-and-cancer.html>

<https://www.cancer.org/involved/help-fight-cancer-from-home-during-covid-19.html>